

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ה"ג אין הלכה כרבי יהודה שאמר משום ראב"ע. אלא הלכה כרבנן וכן פסק ר"ח דלהכי מייתי (י) רבי אמי ור' אסי שהיו מתפללים ביחד כרבנן בניי עמודי דגרכי לאשמעינן דהלכה כרבנן: **והתניא טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו.** ל"ג ליה דהא אמרינן בסמוך טעה ולא הזכיר של ר"ח אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין בו אי נמי אי איתא אגב אחרינא נקט ליה: **כמה ישעה בין תפלה לתפלה.** כגון אדם שטעה ורואה להתפלל שנית וכן בין תפלת שחרית לתפלת המוספין: **ברי שתתחוויל דעתו עזיו.** ומפרש צירושלמי דהיינו כשילך ארבע אמות: **לפי שאין מקדשין את החדש בו.** פי לעיל צריש פרקין (דף טו.) מה שמקשין ומיפוק ליה משום רשות משום דהיינו דוקא לעשות מזהו אחרת עוברת וי"מ דוקא צלילה ראשונה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין החדש צלילה אצל צלילה שנית מחזירין אותו שכבר מקודש מיום שלפניו ולא נראה לחלק:

סח א מיי פ"ד מהל' תפלה הלכה טו ופ"י הלכה א (טו"ש"ע א"ח סימן קא טעף א):
סח ב מיי פ"ח מהלכות תפלה הלכה ג אמג עשין יט טו"ש"ע א"ח סי' 5 טעף יח:
ע ג מיי פ"ד טס הל' טו סמג טס (טו"ש"ע א"ח סי' קא טעף א):
עא ד ה מיי פ"ח ט"ח טס הלכה י טמג טס טו"ש"ע א"ח סי' 5 א"ח סימן קכו טעף ג:
עב ד מיי טס הל' טו סמג טס טור טו"ש"ע א"ח סי' קא:

עג ד ח טס הלכה יח סמג טס טו"ש"ע א"ח סי' טכ טעף א):
ט קא טעף א):
ט ו מיי פ"ח ט"ח טס הלכה ה טו"ש"ע א"ח סי' קא טעף א):
ט ו מיי פ"ח ט"ח טס הלכה ה טו"ש"ע א"ח סימן לא טעף ו:

רבינו הגנאל

איתמר רב יצחק בר אבירמי משום רבינו אמר אין הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה, אלא כרבנן דאמר ר' יוחנן ב"ר אבהו עיר בין שלא כחבר עיר, דעובדא דר' ינאי מטייע להו. והתניא טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו מפני ואמר ר' יוחנן בצבור שנו. יחיד שמתפלל בצבור אם טעה ולא הזכיר של ראש חודש שחרית אין מחזירין אותו, שלא יטריח את הצבור ויטעו. אחרת עוברת מן מקדשין את החדש אלא ביום. אבל יחיד שלא בצבור חרה. כמה ישעה בין תפלת שחרית ותפלת של מוספין וכו'. יחיד אמר כר' שתתחוויל דעתו עזיו וכו'. פי כשיטור שחסר איתא צבור מלבו, כי ביה שעיבוד לפני החיבה מתחיל מפני הצבור וכשתחיל להתפלל לכיון לבו לתתון מטר אורח האיתא מלבו, כדכתיב ואתחנן אחר האתפלל. וחד אמר כדי שתתחוויל, פירוש כשיטור שחסר האיתא מלבו ויכוין לבו לחילוף פני צורו, שימתחול לו על כל מה שפשע ומרד, שזה יתור שיעור מן המתחנן לקבל פנים, כי ענין ואתחנן כמו יקבל פרס הוא, שהיה משה רבינו ע"ה מתחנן. אבל ענין יחיד בקשת מחילה וצריך דברי רצו בכיה ותחינה. ירושלמי: כמה ישעה בין תפלה לתפלה כדי הילוך ארבע אמות. סליק פ"ד לפ"ש

מתני': אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש. פי' כפיסת ראש שיכוף ראשו ויכוין תפלתו כאדם שיש לו צער. אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבו. אסיקא בשלמי ישראל דאם שואל בשלומו אינו מפקיך ומשיב לו, אבל מלכי אומות העולם או הגבומן או גוי, או אנס או קרן בא כבודו, אם יכול יקצר ואם לאו יפסיק.

ה"ג אין הלכה כרבי יהודה שאמר משום ראב"ע. אלא הלכה כרבנן וכן פסק ר"ח דלהכי מייתי (י) רבי אמי ור' אסי שהיו מתפללים ביחד כרבנן בניי עמודי דגרכי לאשמעינן דהלכה כרבנן: **והתניא טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו.** ל"ג ליה דהא אמרינן בסמוך טעה ולא הזכיר של ר"ח אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין בו אי נמי אי איתא אגב אחרינא נקט ליה: **כמה ישעה בין תפלה לתפלה.** כגון אדם שטעה ורואה להתפלל שנית וכן בין תפלת שחרית לתפלת המוספין: **ברי שתתחוויל דעתו עזיו.** ומפרש צירושלמי דהיינו כשילך ארבע אמות: **לפי שאין מקדשין את החדש בו.** פי לעיל צריש פרקין (דף טו.) מה שמקשין ומיפוק ליה משום רשות משום דהיינו דוקא לעשות מזהו אחרת עוברת וי"מ דוקא צלילה ראשונה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין החדש צלילה אצל צלילה שנית מחזירין אותו שכבר מקודש מיום שלפניו ולא נראה לחלק:

מסתברא מילתא דרב בחדש מלא. כלומר שהיה אותו שלפניו מלא. דאז יכול לאומרה בערבית של מחר שהוא עיקר והיה אומר ה"ר יצחק לכל דבר שאמרו חכמים אין מחזירין אותו. כגון יעלה ויצא בערבית ועל הנסים לא מיציעא אס עקר רגליו (א) ופתח בצרכה שלאחריה דאין מחזירין אותו אלא אפילו לא עקר אלא שסיים אותה צרכה שתקנו זה לאומרה אין מחזירין אותו ולא נהירא לרבינו אלחנן דהא חזינן בצרכת המון דאותן שאמרו חכמים מחזירין וגם אותן שאין מחזירין שזין היכא דלא עקר רגליו כדאמר לקמן (דף מט.) אס שכת של שבת וסיים הצרכה כולה ועדיין לא התחיל בצרכת הטוב והמטיב אומר צרוך אשר נמני התם אס טעה ולא הזכיר של ר"ח קודם שעקר רגליו דהיינו דאותה קורא צרכת הטוב והמטיב צרוך אשר נתן ראשי חדשים וכו' אלמא היכא דלא עקר אלז ולאו שזין ואס עקר רגליו שהתחיל בצרכת הטוב והמטיב של שבת חזר לראש ושל ר"ח מעוות לא יוכל לתקון והכי נמני יחזור (י) בצאותה צרכה אס לא התחיל בצרכה שלאחריה. ומיהו אין ראייה מהתם דשאני התם בצרכת המון שכבר צירך ג' צרכות וצרכת הטוב והמטיב לאו דלאורייתא היא על כן אין מחזירין אותו לגמרי כי אין דומה שם הפסק כל כך ואין להציא מננו ראייה ל"ח צרכות דאס יחזירוהו בדצר שאין לו להציא ראייה לכאן דאס היית אומר היכא שלא עקר רגליו צ"ח צרכות שהיה לו לחזור א"כ היה צריך לחזור לרצה ואין זה הגון ומיהו אומר ר"י דראה את ר"ח דהיכא דלא עקר רגליו חזר לרצה אפי' צדצרים שאין מחזירין כגון על הנסים וכן עמא דצר:

נהרדעא. לפי שיש שם לצור והשליח פוטרני: **פולמוסא.** חיל: **דלני והדר לני.** ולמה לני. תפלות אלא אחת של שחרית ואחת של מוספין ש"מ לית ליה דרצ"ע: **ודילמא מעיקרא לא וון דעסיה.** ותרזויהו לשחרית: **מאן גברא רבא דקמסחיד עליה.** רבי יוחנן שהעיד על הדבר יפה דקדק שבשציל תפלת המוספין היתה: **משום רינו.** רב: **(ט) בצבור שנו.** דאין מחזירין משום דשמע ליה מש"ס ואיכא מקצת הזכרה אצל ביחיד צריך לחזור. וזה"ל מפרש לה צ"ש"ס משום טירחא דצבורא אצל יחיד דצר: **טעה ולא הזכיר במוספין.** שהתפלל אחת חזון: **כמה ישעה בין תפלה לתפלה.** מי שיש עליו לחזור ולהתפלל או משום דטעה או משום מוספין כמה ישעה בין זו לזו: **שסתמו.** שמהל דעמו מיושבת לערוך דצרו צלחון ממנה: **שסתמול.** לשון חילוי. והיא היא אלא צלחון שבעלמא פליגי: **חדש מלא.** כשהחדש שעבר מלא עושין ר"ח צ' ימים הלך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח גמור יותר מן הראשון: **מכדי טעמא קאמר.** שאין מקדשין את החדש צלילה:

נהרדעא לבר מההוא יומא דאתא פולמוסא דמלכא למתא ואמרידו רבנן ולא צלו וצלי לי ביחיד והוא יחיד שלא בחבר עיר יתיב רבי חנינא קרא קמיה דר' ינאי ותיב וקאמר הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה א"ל (ט) פוק קרא קרא לברא דאין הלכה כרבי יהודה שאמר משום ראב"ע א"ר יוחנן אני ראיתי את רבי ינאי דצלי והדר צלי א"ל רבי ירמיה לר' זירא ודילמא מעיקרא לא כוון דעתיה ולבסוף כוון דעתיה א"ל חזי מאן גברא רבא דקמסחיד עליה: **(י) אמי ור' אסי יאע"ג** דהוו להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא הוו מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי איתמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו אמר הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע ר' חייא בר אבא צלי והדר צלי א"ל רבי זירא מאי טעמא עביד מר הכי אילימא משום דלא כוון מר דעתיה והאמר ר"א ילעולם ימוד אדם את עצמו אם יוכל לכיון את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל אלא דלא אדכר מר דריש ירחא והתניא טעה ולא הזכיר של ר"ח (א) (ב) בערבית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה בשחרית דבשחרית אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במוספין (ג) במוספין אין מחזירין אותו מפני שיכול לאומרה במנחה א"ל לאו איתמר עלה א"ר יוחנן בצבור שנו: כמה ישעה בין תפלה לתפלה רב הונא ור"ח חד אמר וכדי שתתחוויל דעתו עליו וחד אמר כדי שתתחוויל דעתו עליו מאן דאמר כדי שתתחוויל דעתו עליו דכתיב ואתחנן אל ה' ומ"ד כדי שתתחוויל דעתו עליו דכתיב ויחלל משה אמר רב ענן אמר רב יטעה ולא הזכיר של ר"ח ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החדש אלא ביום אמר אמימר מסתברא מילתא דרב בחדש מלא אבל בחדש חסר מחזירין אותו א"ל רב אשי לאמימר מכדי רב טעמא קאמר מה לי חסר ומה לי מלא אלא לא שנא:

נהרדעא. לפי שיש שם לצור והשליח פוטרני: **פולמוסא.** חיל: **דלני והדר לני.** ולמה לני. תפלות אלא אחת של שחרית ואחת של מוספין ש"מ לית ליה דרצ"ע: **ודילמא מעיקרא לא וון דעסיה.** ותרזויהו לשחרית: **מאן גברא רבא דקמסחיד עליה.** רבי יוחנן שהעיד על הדבר יפה דקדק שבשציל תפלת המוספין היתה: **משום רינו.** רב: **(ט) בצבור שנו.** דאין מחזירין משום דשמע ליה מש"ס ואיכא מקצת הזכרה אצל ביחיד צריך לחזור. וזה"ל מפרש לה צ"ש"ס משום טירחא דצבורא אצל יחיד דצר: **טעה ולא הזכיר במוספין.** שהתפלל אחת חזון: **כמה ישעה בין תפלה לתפלה.** מי שיש עליו לחזור ולהתפלל או משום דטעה או משום מוספין כמה ישעה בין זו לזו: **שסתמו.** שמהל דעמו מיושבת לערוך דצרו צלחון ממנה: **שסתמול.** לשון חילוי. והיא היא אלא צלחון שבעלמא פליגי: **חדש מלא.** כשהחדש שעבר מלא עושין ר"ח צ' ימים הלך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח גמור יותר מן הראשון: **מכדי טעמא קאמר.** שאין מקדשין את החדש צלילה:

נהרדעא. לפי שיש שם לצור והשליח פוטרני: **פולמוסא.** חיל: **דלני והדר לני.** ולמה לני. תפלות אלא אחת של שחרית ואחת של מוספין ש"מ לית ליה דרצ"ע: **ודילמא מעיקרא לא וון דעסיה.** ותרזויהו לשחרית: **מאן גברא רבא דקמסחיד עליה.** רבי יוחנן שהעיד על הדבר יפה דקדק שבשציל תפלת המוספין היתה: **משום רינו.** רב: **(ט) בצבור שנו.** דאין מחזירין משום דשמע ליה מש"ס ואיכא מקצת הזכרה אצל ביחיד צריך לחזור. וזה"ל מפרש לה צ"ש"ס משום טירחא דצבורא אצל יחיד דצר: **טעה ולא הזכיר במוספין.** שהתפלל אחת חזון: **כמה ישעה בין תפלה לתפלה.** מי שיש עליו לחזור ולהתפלל או משום דטעה או משום מוספין כמה ישעה בין זו לזו: **שסתמו.** שמהל דעמו מיושבת לערוך דצרו צלחון ממנה: **שסתמול.** לשון חילוי. והיא היא אלא צלחון שבעלמא פליגי: **חדש מלא.** כשהחדש שעבר מלא עושין ר"ח צ' ימים הלך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח גמור יותר מן הראשון: **מכדי טעמא קאמר.** שאין מקדשין את החדש צלילה:

תורה אור השלם

1. ואתחנן אל ה' בעת ההוא למחר: דברים ג כג
2. ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' תורה אפר בעקרב אשר תוצאת מארץ מצרים כבת דודל ויבדן ויחוקק: שמות לב יא
3. והיא קרית נפש ותתפלל על ל' ויבכה ויטען: שמות א א י
4. ואני ברב חסדך אבוא בירח אשתחיה אל היכל קדשך ביראתי:
5. הבו לך כבוד שמו השתחוו לך בהדרת קדש: תהלים טט ב
6. עבדו את ה' בקראתם וגילו ביראתי:
7. בכל עציב ויקח מותר ודבר ששתים אף למחזור: משלי יד כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא הזכיר של ר"ח (בערבית וכו'. בשחרית) מל"מ. וי"ס סוף פ"ו ז' (ג) תוס' ד"ה אין הלכה כר' דלפי מימי הבא רבי אמי וכו' צימד בני עמודי היכא דהוו גרסי מל"ל וימנע כנינן נמחק: (א) ד"ה מתחברא וכו' עקר רגליו ופתח. י"ב סי' או פתח: (ה) בא"ד וי"י יחזור לאותה צרכה:

גליון הש"ס

מתני' אפי' חסד. מי יומא י"ט ע"ב תוס' ד"ה טס:

הגהות הגר"א

[א] גמ' של ר"ח בערבית. י"ב סוף פ"ו ז' א"ל בשחרית אין סי' לנד:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב, וי"ל דלא שנא כיון שאין ראוי לקדש בצלילה דמה משפט ביום אף קודם החדש ביום לכן אין מחזירין. ב. בתוס' ר"ש הוסיף, דאז יש ר"ח בשני ימים. ג. בתוס' ר"ש כתב, אינו חוזר שהיה דומה לברכה לבטלה אם היה חזר כלל. ד. בתוס' ר"ש כתב, ואין ללמוד מברכה"ז שנושה ברכה חדשה אחר בונה ירושלים שיחזור לעבודה כאן שתי ברכות.

מוסף רש"י

חזי מאן גברא רבא דקמסחיד עליה. ראה כמה אלס גדול העיד עליו, הואל ופא להעיד על זאת יפה כיון ודקדק בדבר אל טמן (חזקוני 1). ברי עמודי. ספית המדרש כיון עליהם מלמעלה (לשיל ח).

הדרן עלך תפלת השחר

אל תקרי בהדרת אלא בהדרת. תימה אמאי לא מוכח צהדיא מדכתיב צמריה חילו מלפניו כל הארץ וי"ל היינו קרא דכתיב צמזמור הבו לה' בני אליה ומההוא קרא צעי להוכיח צמסכת מגילה (דף פ): שאומרים אבות וגזרות וקדושת השם וי"ח צרכות תקנו כנגד האזכרות ומשום הכי דייק מלמותו קרא שכתוב צאותה פרשה אצל אותו דחילו וגו' אינו כתוב צאותה פרשה: אייתי

דבר שאינו הגון. פירוש אע"ג דליכא איסורא דאורייתא דאי איכא איסורא דאורייתא פשיטא הוכח תוכיח כמיז (ויקרא יט): **גברא בגוברין.** פ"י אדם שיהא חשוב לימנות זין אנשים: **מכאן ששכור אסור להתפלל.** ירושלמי במסכת מרומות פרק קמא רבי זירא^א בעי קמיה דרבי אמי שכור מהו שיצרך א"ל ואלכלת ושצעת וזכרת ואפילו מדומדס. פירוש אפי"י הוא שמו ושכור כל כך שאינו יכול לדבר כראוי דהכי משמע ושצעת וזכרת: **מכאן שאסור ליישב בד' אמות ש"ה תפלה.** זין מלפניו (זין מולאחריו) וזין מן הצדדין ופירשו שצבת הגאונים דוקא ציושז ובעל זבל אס היה עוסק בק"ש וצברכותיה וכוילא זכס אפילו יושז שפיר דמי: **[עמכה].** עמך משמע צמוך ארבע אמות^ב משזס דכתיב עמכה מלא זכ"א כלומר שלא היה יושז צמוך ארבע אמות סלה כי אס צממיט:

מורה הלכה בפני רבך את. ואף ע"פ שלא למד עדין צפניו מ"מ גדול הדור היה^ג וזכא ללמוד לפניו: **כל היושב בתענית בשבת.** פירש ר"ח צממיט חלוס וכן איתא צמדדש תהליס וכשיושז צממיט חלוס נזור ואפילו קוצע צרכה לעזמו כיון שאינו צמוך י"ח: גדולה

דבר שאינו הגון צריך להוכיחו ותען חנה ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא ארון אתה בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך שאתה הושדני בדבר זה איכא דאמרי הכי אמרה ליה לא ארון אתה לאו איכא שכינה ורוח הקודש גבך שדנתני לכף חובה ולא דנתני לכף זכות מי לא ידעת דאשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי אמר רבי אלעזר מכאן לנחשד בדבר שאין בו שצריך להודיעו אל תתן את אמתך לפני בת בליעל אמר רבי אלעזר מכאן לשכור שמתפלל כאלו עובד ע"ו כתיב הכא לפני בת בליעל וכתיב התם ייצאו אנשים בני בליעל מקרבך מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז ויען עלי ויאמר לכי לשלום אמר רבי אלעזר מכאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר ואלהי ישראל יתן את שלתך: ותדר גדר ותאמר ה' צבאות אמר רבי אלעזר מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע מכל

שצריך להודיעו. הנחמד צריך לנקות את עצמו ולהודיע את חושדו שאין זו אותו דבר מגונה: **לפני זה בליעל.** אל תמנני כבת בליעל לחשדני צרכות: **ואספספ.** אחיחד עם אחרים ויחשדני בעלי: **פספס.** שקר: **שגשג אמוס.** דריש להו לשון מיתא: **צדקי מיתא.** שהאשה נצדקת צדק צשעת הסכנה שאס ימלא זכה אחד מהס תמות: **נדה וחלה והדלקס נר.** של שבת. על ג' עצבות הללו נשים תמות וטעמא יליף צמסכת שבת (ד' לא:): **שמוצע זין אנשים.** רב דימי מפרש לה לא ארוך ולא גוך וכו': **אלס.** פ"י עז: (ט' לחור. ר"ש צלע"ז: **גיחור.** שהוא לזן יומר מדאי: **ולא חכס.** יומר מדאי. שלא יהיה תימה צעיני הצריות ומתוך שדנדצין צו שולטת צו עין הרע: **סלכס עמכה.** משמע אף הוא עמה צעמדיה: **אל סעכל סוס.** על זה ולא לאחר. מכאן שחטא לעלי ורכס לענשו ולהתפלל שינתה לה צן אחר: **והקריצו סכסניס.** אמרו צפרק קמא דחגיגה (ד' יא). והקריצו זה קצלת הדס: **של שצעים שנה.** כלומר אפילו נגזר עליו מנעוריו לפי שמתניס קשה צשצת לפי שהכל מתענגים צו והוא מתענה: **סעניסא לסעניסא.** יתענה למחר: **וספסלל על ס'.** כך כמזב הוא צמקרא. ולא גרסינן סכא אל תקרי: **שחור והודה לאליוסו.** לדצריו הודה לאחר זמן צנצואת צציאלי אחרים: דכתיב

דבר שאינו הגון צריך להוכיחו ותען חנה ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא ארון אתה בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך שאתה הושדני בדבר זה איכא דאמרי הכי אמרה ליה לא ארון אתה לאו איכא שכינה ורוח הקודש גבך שדנתני לכף חובה ולא דנתני לכף זכות מי לא ידעת דאשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי אמר רבי אלעזר מכאן לנחשד בדבר שאין בו שצריך להודיעו אל תתן את אמתך לפני בת בליעל אמר רבי אלעזר מכאן לשכור שמתפלל כאלו עובד ע"ו כתיב הכא לפני בת בליעל וכתיב התם ייצאו אנשים בני בליעל מקרבך מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז ויען עלי ויאמר לכי לשלום אמר רבי אלעזר מכאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר ואלהי ישראל יתן את שלתך: ותדר גדר ותאמר ה' צבאות אמר רבי אלעזר מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע מכל

צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השניחו עליו דחק ונכנס אצל המלך א"ל אדוני המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת: אם ראה תראה א"ר אלעזר אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר^א ונקתה ונורעה זרע הניחא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איכא למימר^ב דתניא ונקתה ונורעה זרע מלמד^ג שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל א"ל רבי עקיבא אם כן ילכו כל העקריות כולן ויסתתרו וזו שלא קלקלה^ד נפקדת אלא מלמד שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים אחד יולדת שנים מאי אם ראה תראה^ה דברה תורה כלשון בני אדם: בעני אמתך אל תשכח את אמתך ונתתה לאמתך א"ר יוסי בר' חנינא ג' אמתות הללו למה אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע^ו שלשה בדקי מיתה בראת באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה ואלו הן נדה וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחת מהן: ונתתה לאמתך זרע אנשים מאי זרע אנשים אמר רב גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שמושח שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שנאמר^ז משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו ורבנן אמרי זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי אמר לא ארוך ולא גוך^ח ולא קטן ולא אלס ולא צחור ולא גיחור ולא חכס ולא טפש: אני האשה הנצבת עמכה בזה אמר רבי^ט מכאן שאסור ליישב בתוך ארבע אמות של תפלה: אל הנער הזה התפללתי א"ר אלעזר ושמואל מורה הלכה לפני רבו היה שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר הביאו הנער אל עלי אלא אמר להן עלי קראו כהן לית לישחוט חזנהו ושמואל דהוו מהדרי בתר כהן למישחט אמר להו למה לכו לאהדורי בתר כהן למישחט^י שחיטה בור כשרה אייתוהו לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא אמר ליה^{יא} מי כתיב ושחט הכהן והקריבו הכהנים כתיב^{יב} מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בור אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את^{יג} וכול^{יד} המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה אחיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעניא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי: וחנה היא מדברת על לבה אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפניו רבוננו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואזנים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידיים לעשות בהם מלאכה רגלים להלך בהן דדים להניק בהן דדים הללו שנחת על לבי למה לא להניק בהן תן לי בן ואניק בהן: ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא וכל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה ואף על פי כן חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת^{טו} מאי תקנתיה אמר רב נחמן בר יצחק ליתייב תעניתא לתעניתא: ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה' מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר^{טז} ואתה הסבות את לבם אחורנית א"ר שמואל בר רבי יצחק מנין שחזר הקב"ה והודה לו לאליהו דכתיב

שבשבת יש לו סעודה מוכנת ותענוגים, מה שאין לו בחול, וכשמגיע מהן קשה לו בלבו יותר מתעניתו בחול, ואפי"כ יש עליו דין עונג שבת, ואמרו רבנן לותיב תענית לתעניתיה.

לדבר זה נאמר רבי יוחנן בן זבדי שיש לו גזר דינו של שבועים שנה, עונג הוא לו כשמענה וקורע לתעניתא. פי' שחייב להמנות למחר יום אחד כדי שימחול הקב"ה טוב שבטל עונג שבת, וליכא צממיטא שביטל עונג שבת בלא אפילה ולא שמיה, אכל מדין עונג שבת פסור, דקיימת לן כל היושב צממיט קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה, עונג הוא לו כשמענה וקורע גזר דינו, שאם אס מתענה יושז וזכא כל היוס כולו ואינו נכנס צעוג שבת מפני הפסד (ואורחא ח"א ס"י ע"א).

א) עירקין טו: (ב) סוטה טו. וסם מולפת השיטה וע"ש בתוס' וצמוס' מנחות פ': וע"ק, ג) י"ח נפקדה, ד) יימנות על. מנחות ס': קדושין פ': גיעין מל': מדיים ג, ז"מ לא: ז"ל: ע"ז ס. סנהדרין נו. ס"י: פ"ה: ט: ממת יב. וצמוס קח: כריתות יא. עירקין ג. נדה לז: מד, ט) שבת לז, ו) וצמוס לב. וימלא ס. מנחות יט, ט) עירוקין סג, ט) ונענית יב, ט) אמר שהוא לזן. גיחור ר"ש צלע"ז כל"ו וכו' ונמלא לקמן ט: ומלא צמכות דף מה: וע' פירש"י לקמן עט: ונע' צממעני י"ט לקמן טז, ט) ושיך לעיל עמוד א, ט) ס' ר"ל מ"ז,

תורה אור השלם

1. קצאו אנשים בני בליעל מקרבך ויזייתו את יושבי עירם ואסור נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידועתם: דברים יד יד
2. ואם לא נטמאה האשה ותזכרה הוא ונקתה ונורעה ירע: במדבר ה כח
3. משה ואהרן בבקויו וישמואל בקראי שמו קראים אל ה' ודואי עיבם: תהלים טז ו
4. עניי ז' עניי וידעי הקים יהוה כי אלהי האלהים והקחה השבת את לבם ארצות: מלכים א יח לו

הגהות הב"ח

א) ג"מ ולא קטן. ר"ב פי' שהוא דק מיהו ולא אלס פירוש שהוא ענ הכנס לשון ואלס:

גילוי הש"ס

תוס' ד"ה פורה וכו' ובא ללמד לפנינו ע"י מה"ד קמין קלימ:

מוסף תוספות

- א. בתוס' י"ח ש כתב, ד' זעורתי בעא קומי לאסי.
- ב. בתוס' י"ח ש כתב, עמך משמע בתוך ד"א.
- ג. רש"י אומרם עמכה מלא בה"א וכו', ג. ובתוס' י"ח ש חוסר, א שוא כוללו באשקא נצור.

לעזי רש"י

ר"ש. אדם.

רבינו חננאל

אני האשה הנצבת עמך בזה ובז' מכאן שאסור ליישב בתוך ד' אמות של תפלה. שעינין מדוקיא דקרא דכתיב הנצבת עמכה מלמד שהיה עלי עצב עמה כל זמן שהיתה חנה מתפללת. כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של ע' שנה. קבלנו מרבותינו דביישוב בתענית חלוס מיירי, כדקיי"ל יפה תענית לחלוס כאש לצנורת, כי כל אדם שגזרו עליו גזרה רעה על עון שעשה, מגלין אותו ע"י חלוס מה ששתיד לבוא עליו, וכיון שמתרגיש בה מתענה וחוזר בתשובה והקב"ה מחול לו, וכיון שחזר בתשובה שלמה אפילו חטא כל שנותיו, שהן ע' שנה כדכתיב ימי שנותיו בהם ע' שנה. ומפני מה תעניתו בשבת גדולה מתעניתו בחול, לפי

א) עירקין טו: (ב) סוטה טו. וסם מולפת השיטה וע"ש בתוס' וצמוס' מנחות פ': וע"ק, ג) י"ח נפקדה, ד) יימנות על. מנחות ס': קדושין פ': גיעין מל': מדיים ג, ז"מ לא: ז"ל: ע"ז ס. סנהדרין נו. ס"י: פ"ה: ט: ממת יב. וצמוס קח: כריתות יא. עירקין ג. נדה לז: מד, ט) שבת לז, ו) וצמוס לב. וימלא ס. מנחות יט, ט) עירוקין סג, ט) ונענית יב, ט) אמר שהוא לזן. גיחור ר"ש צלע"ז כל"ו וכו' ונמלא לקמן ט: ומלא צמכות דף מה: וע' פירש"י לקמן עט: ונע' צממעני י"ט לקמן טז, ט) ושיך לעיל עמוד א, ט) ס' ר"ל מ"ז,

